

"שלח לי שקט מאורגן..." (יונה וולך)

באוגוסט 1952 מבצע הפסנתרן דיוויד טודור לראשונה את היצירה לפסנתר 4:33 של המלחין האמריקאי ג'ון קייג'. במהלך ארבע הדקות ושלושים ושלוש השניות של ביצוע היצירה, על ארבעת פרקיה, לא נשמע אף לא צליל אחד. במרוצת השנים פותחו עיבודים תזמורתיים ליצירה, עם תזמורת סימפונית מלאה והוראות ניצוח מפורטות. שוחרי הקלאסיקל שבין קוראי המדור, יכולים אף להנות מגירסה מקוצרת, בת דקה אחת בלבד של שקט, המופיעה בתקליטור הכולל עיבודי 'רוק אקוסטי' לקטעים קלאסיים מפורסמים (יורשיו של ג'ון קייג', אגב, תבעו את חברת התקליטים על הפרת זכויות יוצרים, ואף זכו במשפט).

בקורא אבי וורשבסקי מעוררת יצירה זו נוסטלגיה, בחזרה אל השבתות הקסומות של ימי מלחמת המפרץ הראשונה, בהן היא הייתה מושמעת ללא הרף ברדיו. לאחרים מזכירה אומנות מושגית זו את הציור 'לבן על לבן' של האמן הרוסי קזימיר מלביץ' משנת 1919. אנו נתהה על קנקנה של היצירה, בעקבות הניתוח של נפתלי וגנר בספרו המצוין והשווה לכל נפש 'מוסיקה כאן ועכשיו' (מפה 2004).

ניתן לראות ביצירה גימיק תיאטרלי חד פעמי, בדומה להצגת קיר חשוף באולם תערוכה, או פן נטול פסל בגן פסלים במוזיאון. מעשה מְשׁוּכָּה שכזה לועג למסד האומנות, ומעורר מבוכה בצופים, הנוהגים לקיים באדיקות את חוקי הטקס של ה'קונצרט'. מנגד, אפשר להתייחס ליצירה כפרודיה השמה ללעג את זרם המינימליזם המקמץ בצלילים. השקט מביא לידי אבסורד את מידת החסכנות של מלחינים כמו אנטון נֶפְרֶן, בן אסכולת שיינברג, אשר השתמש ב'פואנטליזם מוזיקאלי' לצמצום מרכיביהן הצליליים של יצירותיו.

על פי פירוש אחר, מציגה היצירה 'חור שחור', המכיל בתוכו צלילים רבים אך מונע בעדם מלצאת לחלל האוויר. באופן זה מבטא השקט פוטנציאל לא ממומש. וגנר מציין את הנוהג לבצע את היצירה עם פסנתרן וירטואוז, בעל אישיות מוזיקאלית מלאה וגדושה. הצופה מבין כי יש ביכולתו של הנגן לבצע קטעי נגינה מורכבים, אולם יכולת זו נֶאֱלָמֶת ואינה יוצאת אל הפועל. מאידך, ניתן לראות את השקט כביטוי המופשט והטהור ביותר של הצלילים האצורים פנימה, אשר אינם ניתנים לתיאור בשפה מוגבלת, עשירה ככל שתהיה. בבחינת "קול דממה דקה" ו "לך דומיה תהילה" (רעיון זה מפותח בחסידות ואכמ"ל).

כיוון אחר מתמקד בקהל המאזין, היוצק תוכן, בעצם נוכחותו, בשקט העוטף מסביב. באופן זה מהווה הקהל חלק אינטגרלי של מעשה היצירה, ניסויים מעין אלו נערכו גם בעולם הציור. הצייר האמריקני רוברט ראושנברג תלה בגלריה שלו שלושה בדים לבנים רחבי יריעה, ואיפשר לצופים להשתתף ביצירה על ידי הטלת צלליותיהם באופנים שונים על בדים אלו. המוזמנים לערב פתיחת תערוכתו של הצייר הצרפתי איב קליין הופתעו לגלות כי חלל התצוגה חשוף וריק. תנועת המוזמנים עם גביעי הקוקטייל הכחולים בידיהם, על הרקע הלבן של קירות הגלריה, הפכו לתוכן האומנותי של התערוכה.

על פי גישה אחרת, מתחקה היצירה אחר מושג ה'זמן' המוזיקאלי. השעון המוצב על הפסנתר במקום חוברת תווים וההקפדה על התיזמון המדויק של הפרקים, מייצגים את הזמן האובייקטיבי. כנגדו עומדת תחושת הזמן הסובייקטיבית של המאזינים, המעוותת עקב השקט המתמשך. באופן זה מקבלת אמירתה המפורסמת של הפילוסופית סוזן לנגר "המוזיקה הופכת את הזמן לשמיע", פרשנות 'נועזת' ומפתיעה.

במסגרת הגותו של ג'ון קייג', ניתן לראות את היצירה כמבשרת את קץ עידן האומנות. על פי גישה זו, תפקיד האומנות מתמצה בהכוונה ובחשיפה של הקהל לחוויות המצויות כבר בעולם. השתיקה של היצירה כופה על המאזין ללקט בעצמו צלילים מהעולם הסובב אותו, מחוץ למרחב ההאזנה של אולם הקונצרטים, ולתרגמן לעולם פנימי של תחושות משלו. באופן זה מייצרת היצירה את האומנות ואת יוצריה.

קיימת שמועה בדבר העלאתה של היצירה בירוחם כחלק מפרוייקט 'עיר מנגנת', עד אז, ניתן להתרשם מהביצוע החי המופיע באתר המדור, הכולל תזמורת מלאה ומנצח.